

Meahciráđđehusa mánnggahámatvuođa-, dásseárvo- ja ovt- taveardásaš-vuođaplána 2023–2026

**Olmmošvuoigat-
vuodát gullet
buohkaide ja
dat leat fámus
seammalágánin
juohke sajis.**

Sisdoallu

Láidehus	4
Mánngahámatvuoda-, dásse-árvo- ja ovttaveardásašvuodaplána 2023–2026	6
Mánngahámatvuotta dahjege diversitehta	8
Jodíheapmi, hoavdabargu ja bargoveahka	10
Rekryteren	14
Osolašvuotta dahjege inklušuvdna	18
Eahpeáššálaš meannudeami, olggušteami ja headušteami eastadeapmi	20
Olahahttivuotta ja easttahisvuotta	22
Ovttaveardásašvuoda ovddideapmi sámiid ja sámiid ruovttuguovllu guoskevaš doaimmas	24

Láidehus

Mii Meahciráđđehusas gudnejahttit ja čuovvut buot doaimmasteamet olmmoš- ja vuodđovuoigatvuodaid, maddái gielalašvuoigatvuodát. Doaimmamet vuodđun leat riikkaidgaskasaččat dovddastuvvon vásttolaš doaimma čatnašumiin ja vuodđojurdagiin, dego ON:id fitnodagaid ja olmmošvuoigatvuodaid guoskevaš stivrejeaddji vuodđojurdagiidda ja suvdilis ovdáneami doaimmaprográmmii (Agenda 2030). Ovddidat čatnasumiin vásttolašvuoda riikkaidgaskasaš dásis, man mihttomearrin lea luonddu rájaid gudnejahttán, ovttaveardásaš ja vuoiggalaš máilbmi, mas oktage ii guđđojuvvo manábeallai.

Mánggahámatvuoda-, dásseárvo- ja ovttaveardásašvuoda-plána doaimmabijut leat oassi Meahciráđđehusa strategijias ja vásttolašvuodas. Plánain sihkkarastit, ahte min vásttolašvuoda-politihka linnjemat bajábealde máinnašuvvon riikkaidgaskasaš vásttolašvuoda rávvagiin ja prinsihpain ollašuvvet Meahciráđđehusa doaimmas. Min mihttomearrin lea plánain ovddidit mánggahámat bargoservoša, ovta-

veardásašvuoda ja osolašvuoda ja jávkadit olggušteami bargoadidoaimmain ja bálvalusain, mat leat čujuhuvvon áššehasaide, guimmiide ja čanusjoavkkuide. Ná doaimmamiin lotnut bargovehkii ja čanusjoavkkuide addán lohpadusaid mánggahámatvuoda, earáláganvuoda gudnejahttán ja áššehasvuodot Meahciráđđehusas.

Photo: Metsähallitus / Katri Lehtola

Sihkkarastit mánggahámatvuoda-, ovttaveardásašvuoda- ja dásseárvo-plánain olmmošvuoigatvuodaid ollašuvvama iežamet doaimmas. Eat dohkket min doaimmas, bálvalusain, bargoservošis dahje skáhppongollosis olggušteami agi, sohka-beale, álgovuodu, giela doaladumi, oskkoldaga, oaivila, lámisvuoda, dearvašvuodadili, seksuála doaladumi dahje eará persovdnii laktásan siva vuodul.

Gáibidat vuodđo- ja olmmošvuoigatvuodaid gudnejahttima maddái buot skáhppon- ja soahpamušguimmiideamet min doaimmavuohkerávva mieldde.

Gova: Meahciráđdehus / Katri Lehtola

MÁNGGAHÁMATVUOĐA-, DÁ SSEÁRVO- JA OVTTAVEARDÁSAŠVUOĐAPLÁNA 2023–2026

Ovddidat mánggahámatvuođa ja osolašvuođa

Plána doaibmabijuiguin háhpohallat ain eanet mánggahámat bargoservoša, mas juohkehaš sáhttá leat barggus iežas individuála olmmoš dorvolaččat, almmá balu olggušteamis dahje headušteamis persovnnalaš iešvuodaidis dahje oaiviliiddis dihtii. Nannemin ipmárdusa mánggahámatvuodas bastit maiddái buorebut ipmirdit min áššehasaid, guimmiid ja čanusjoavkkuid ja vástidit sin sávaldagaide.

Mánggahámatvuođa- dásseárvo- ja ovtaveardásašvuodaplána mihttomearit ovddidit lassin ON:id suvdilis ovdáneami mihttomeriid ollašuvvama ja eastadit ja láivudit olmmošvuogiatvuodaváikkuhusaid, mat laktásit bargoveaga, áššehasaid, guimmiid ja čanusjoavkkuid mánggahámatvuhtii,

dásseárvui ja ovtaveardásašvuhtii. Čuovvut mánggahámatvuođa- dásseárvo- ja ovtaveardásašvuodaplána mihttomeriid ovdáneami jeavddalaččat. Raporteret bohtosiin Meahciráđdehusa stivrenjovkui ja stivrii. Mitalat maiddái mihttomeriid ovdáneamis jahkásaččat oassin Meahciráđdehusa jahke- ja vásttolašvuodaráporttas.

Leat čatnasan mánggahámatvuoda lasiheapmái

Bargoveaga mánggahámatvuoda ovddideapmái čuhcet vuordámušat iežas bargoveaga, áššehasaid ja guimmiid, dego maddái bargguohcciid beales. Leat čatnasan bargoveaga mánggahámatvuoda vuhtii váldimii ja lasiheapmái min bargoveahkalohpádusas. Mánggahámatvuoda lasiheapmái laktásan mihttomearri lea joatkka ovddit plánabajis, goas vuodđudeimmet ráhkadusaid, mat lasihit mánggahámatvuoda, dego anonyma rekryterema ja positiivva sierrameannudeami prinsihpaid.

Gova: Meahciráđđehus / Katri Lehtola

Mánggahámatvuoha dahjege diversitehta čujuha bargoservoša mánggahámatvuhtii ja olbmuid sierra duogážiid (ovdamearkan sohkaabealli, identitehta, ahki, skuvlejupmi ja kultuvra) mielddisbuktán riggodahkii.

BARGOVEAHKALOHPÁDUS

Gáhttet bargoservoša mánggahámatvuoda. Min buresbirgejupmi šaddá čehppodagas, ovttasbarggus, luohhtámušas ja árvvusatnimis nuppiideamet guovdu. Bargoservošis sihkkarastit dássebealát meannudeami ja áddet ja váldit vuhtii maddái nuppiideamet eallindiliid.

METSÄ

Jodiheapmi dahká vuodu min mihttomeriide

Ovdaolbmot leat čoavddasajis mánggahámatvuoda, dásseárvosaš, árvvusadni ja ovttasbarggu deattuhan organisašuvdnakultuvrra ovddideamis. Plánabaji mihttomearit laktet mánggahámatvuoda-, dásseárvvu ja ovttaveardásašvuodaoinnuid lávga oassin Meahciráđđehusa jodiheami, personválljemiid, ovdaolmmošbarggu ja karriearaplánema.

JODIHEAMI PRINSIHPAT

Juohkehaččas Meahciráđđehusas lea riekti buori jodiheapmái ja ovddideaddji máhcahakkii. Dávisteaddji láhkai juohkehaš Meahciráđđehusas bargan lea geatnegas čujuhit buriid bargosearvušdáidduid.

Govva: Meahciráđđehus / Katrin Rehtola

Min guovddáš mihttomearit

JODIHEAPMI

Sihkkarastit mánggahámatvuoda ollašuvvama oassin jodihanvuogádagas sihke vástosurggiid stivrenjoavkkuid, ovdaolbmuid ja bargoveaga rekryteremiin.

Gulahallat aktiivvalaččat plána mihttomeriin ja doaibmabijuin sihke siskkáldasat ja olgguldasat sierra čanusjoavkkuid vuhtiiváldimiin.

OVDAOLMMOŠBARGU

Mii laktit mánggahámatvuoda-,

dásseárvo- ja ovttavewardásašvuodaviñkiliid Meahciráddehusa ovdaolmmošbargui ja dan ovddideapmái.

Sihkkarastit ovdaolmmošbarggus láigobargoveaga buoremus vejolaš ovttavewardásaš meannudeami ja fuolahat láigobargoveaga osolašvuodas bargoservošii.

IEŽAS BARGOVEAHKA

Nannet viiddis suorggi čehppodaga ovdáneami ja karrieraovdáneami oassin strategalaš plánemis.

Sihkkarastit mánggahápmásaš, dásseárvosaš ja ovttavewardásaš karriearabálgáid.

Sihkkarastit bálkáheami ja bargogaskavuoda ovdduid ovttavewardásašvuoda.

Joatkit mánggabáikebarggu geavadagaid stáđásmahttima ja ovddideami bargiid ovttavewardásašvuoda ja mánggahámatvuoda vuhtiiváldimiin.

Váldit gielalaš vuoigatvuodaid vuhtii min doaimmas.

ÁŠŠEHASAT, GUOIMMIT JA ČANUSJOAVKKUT

Váldit mánggahámatvuoda vuhtii áššehas- ja čanusjoavkoovttasbarggus.

Nannet mánnggahámatvuoda rekryteremiiguin

Rekryteren lea guovddáš vuohki lasihit bargoservoša mánnggahámatvuoda sihke nannet dásseárvvu ja ovttaveardásašvuoda. Bálkáhemiin sierra duogážiin bohtán, sierraahkásaš ja čehppodagas dáfus earálágan olbmuid mii nannet maiddái mánnggahámatvuoda ja earáláganvuoda áddejumi bargoservošis.

REKRYTERENPRINSIHPAT

Rekryteremis eat olgguš geange agi, álgovuoda, riikkavulošvuoda, giela oskkoldaga, doaladumi, oaivila, politihkalaš doaimma, fágasearvedoaimma, bearašgaskavuodaid, dearvašvuodadili, lámisvuoda, seksuála doaladumi dahje eará persovnnalaš siva vuodul.

Min guovddáš mihttomearit

REKRYTEREN

Ođasmahttit rekryterenproseassa bargoservoša mánggahámatvuoda lasiheapmin.

Lasihat unnán ovddastuvvon joavkkuid oasi bargoveagas 3 % jagi 2016 rádjai.

Lasihat anonyma rekryterema oasi buot rekryteremiin 25 % plánabaji áigge.

Anonyma rekryteremis

ohcci duogášdieđut
čihkkojuvojit
ohcanproseassas
ovttaveardásašvuoda
sihkkarastima várás.

LÁIDESTEAPMI

Sihkkarastit oktílaš ja mánggahámatvuoda mihttomeriid dorjon láidesteami.

**Positiivalaš
sierrameannudeapmi**
addá ávkkástallat guovtti
ovttaveardásaš ohcci
dilis válljenággan dakkár
iešvuoda, mii lea unnitlohkun
bargoservošis.

Inklušuvnain oaivildat osolašvuoda dahjege rabas ja mielde váldán bargokultuvrra, mas olbmot dohkkehuvvojit dakkárin go sii leat ja mas giige ii báze olggobeallái.

Buresveadjin šaddá árvvusatnimis

Vai searvuš veajášii bures, dan lahtut galget sáhttit vásihit árvvusatnima, gullama jovkui ja váikkuhusvejolašvuodaid. Mihttomearrámet lea dahkat birra, mii dovddasta ovttaskasa iešvuodaid ja návccaid ja fállá sihke friddjavuodaid ja vejolašvuodaid.

Gowva: Meahciráddehus / Katri Lehtola

Mis lea nollatoleránsa headušteapmái eatge dohkket eahpeáššálaš dahje olggušteaddji hállanvuogi

Lea dábáleamos, ahte headušteapmi ja olggušteapmi lea árgabeaivve vuorrováikkhusas. Leat bargoservošis čatnasan Meahciráđđehusa jodiheami prinsihpaid mielde čujuhit árvvus atnima guldalemiin ja leamen mielde sihke gulahallat rabasvuodain ja eakti vugiin.

Min guovddáš mihttomearit

IEŽAS BARGOVEAHKA

Vuolidat šielmmá buktit ovdan eahpeáššálaš meannudeami.

Sihkkarastit vejolašvuoda almmuhit eahpeáššálaš meannudeamis, maddái almmá nama.

Giddet fuomášumi dieđekeahtes ovdagáttuide ja jávkadat daid.

Ovddidat Meahciráđđehusa vuorrováikkhuskultuvrra.

ÁŠŠEHASAT, GUOIMMIT JA ČANUSJOAVKKUT

Sihkkarastit čanusjoavkkuid, áššehasaid ja ovttasbargoguimmiid ovttaveardásaš meannudeami.

OLAHAHTTIVUOHTA JA EASTTAHISVUOHTA

Olahahttivuohta

Buohkat sáhttet ávkkástallat digibálvalusaid dahje-materiála beroškeahttá olbmo iešvuodain dahje doaibmaráddjehusain, dego agis dahje lámisvuodain.

Easttahisvuohta

doallá sisttis buot olbmuide heivvolaš sajiid, bálvalusaid ja dávviriid álkes geavaheami sihke rivttes áiggi ja álkit áddehahtti hámis lean dieđu.

Ovddidat ovtaveardásaš oassálastima

Olahahttivuohta ja easttahisvuohta laktásit lávga oassin mánggahámatvuoda ovddideapmái. Min mihttomearrin lea ovddidit easttahisvuoda ja olahahttivuoda nu, ahte juohkehaččas lea vejolašvuota doaibmat nu iehčaneaset go vejolaš, dievasválddálaččat ja ovtaveardásaččat earáiguin.

Min guovddáš mihttomearit

IEŽAS BARGOVEAHKA

Čatnašuhttit olles Meahciráđđehusa bargoveaga olahahttivuoda ovddideapmái ja čielggasmahttit rollaid ja ovddasvástádusaid.

Sihkkarastit, ahte materiálat leat sisdoalus dáfus olahahttit.

Sihkkarastit doaibmalanjaid easttahisvuoda.

ÁŠŠEHASAT, GUOIMMIT JA ČANUSJOAVKKUT

Sihkkarastit olahahttivuoda vuogádat- ja almmustahttinskáhppomiin.

Ovddidat luonddu áhpásmuhttinanu ja turismma bálvalusaid ovtaveardásašvuoda.

Ovddidat bálvalusaid easttahisvuoda áššehasaid dárbbuid mielde.

Ovddidat sápmelaččaid ovttaveardásaš- vuođa

Meahciráđdehusa doaimma sápmelaččaid ruovttuguovllus láide jagiide 2022–2027 gárvvistuvvon luondduriggodatplána. Plánenbarggus leat ávkkástallan Akwé: Kon -doaimmáalle, ja Akwé: Kon -bargojoavku lea árvoštallan plána váikkuhusaid.

Sápmelaččaid sajadaga ja rivttiid guoskevaš doaimmaid leat bidjan sisa viidát [Sápmelaččaid ruovttuguovllu luondduriggodatplánii](#). Doarjut mánggahámatvuođa-, dásseárvo- ja ovttaveardásašvuodaplánain luondduriggodatplána doaimbajuid.

Plána sisttisoallá min mihtomeriid sámiid ovttaveardásašvuođa ovddideapmin sihke Meahciráđdehusa bargoaddidoaimmas ja gielalaš rivttiid bokte.

Akwé: Kon -doaimmáalle

lea ON:id biologalaš mánggahámatvuođa guoskevaš oppalašsoahpamuša Akwé: Kon -rávvagiidda vuoduštuvvon, eaktodáhtolaš doaimmáalle. Rávvagiid mihttomearrin lea dorvvastit luonddu mánggahámatvuođa, eamiálbmogiid luonddugaskavuođa ja árbevirolaš dieđu seailuma sihke dorvvastit eamiálbmogiid dievasmearálaš oassálastima fidnuid ja plánaid buot muttuide.

Min guovddáš mihttomearit

MEHCIRÁÐÐEHUSA BARGOADDIDOAIMBA

Ovddidat sápmelaččaid ja sámegeiela
hálliid vejolašvuodaid oažžut barggu
Meahciráđđehusa bálvalusas.

Lasihat ain bargoveaga sámegeiela ja
-kultuvrra dovdama.

GIELALAŠ VUOIGATVUODAT

Bajásdoallat ja ovddidat
gulahallama sámegeielaiguin.

Meahciráđđehus
- Luondu árvvu ja oktasaš opmodaga
vásttolaš ovddideapmi sohka buolvaid
badjel.

